

DŽEJN OSTIN

Nortengerska opatija

Preveo s engleskog
Nikola Kršić

■ Laguna ■

Naslov originala

Jane Austen

NORTHANGER ABBEY

Translation copyright © ovog izdanja 2023, LAGUNA

KLASICI
SVETSKE
KNJIŽEVNOSTI

Knjiga br. 53

Sadržaj

<i>San razuma rađa čudovišta: odbrana romana u gotskom lavirintu</i>	9
(Bran Miladinov)	
NORTENGERSKA OPATIJA	25
<i>O autorki</i>	281

Nortengerska opatija

I

Niko ko je imao prilike da vidi Ketrin Morlend u njenom detinjstvu, ne bi pomislio da se rodila da bude junakinja. Njene životne prilike, narav njenog oca i majke, njen vlastiti karakter i talenat, sve to skupa bilo je podjednako protiv nje. Njen otac bio je sveštenik, ni bogat ni siromašan, veoma dostojanstven čovek iako mu je ime bilo Ričard – i nikada nije bio lep. Bio je u priličnoj meri samostalan, osim toga, imao je dvostruki prihod – i bio je veoma savremen u vaspitavanju svojih kćerki. Njena majka bila je jednostavna žena, praktična i neposredna, uvek dobro raspoložena i, što je najznačajnije, dobre fizičke konstitucije. Pre nego što se Ketrin rodila imala je već tri sina, i umesto da umre kad je nju donela na svet, kao što bi se moglo očekivati, ona je živela i dalje – živela je da dobije još šestoro dece, da ih gleda oko sebe kako rastu, a da sačuva dobro zdravlje. Porodica sa desetoro dece smatraće se uvek lepom porodicom kad se misli na to koliko glava, nogu i ruku ima na broju, ali inače Morlendovi su imali malo prava na tu reč jer su svi bez izuzetka bili veoma neugledne spoljašnjosti, a Ketrin, u

toku svog dugog života, neuglednija od svih. Imala je tanak ružan stas, bledu bezbojnu kožu, retku crnu kosu i oštre crte lica – toliko o njenoj pojavi – a izgledalo je da i njen um ni najmanje ne odgovara jednoj heroini. Volela je sve dečачke igre, a kriketu je davala naročitu prednost, ne samo nad lutkama nego i nad smelijim radostima detinjstva – hranjenju poljskih miševa, gajenju kanarinaca i zalivanju bokorâ ruža. U stvari, nije imala neku naročitu ljubav prema bašti, često je čupala cveće, radila je to uglavnom samo da zadovolji svoj nestašluk – bar bi se do takvog zaključka moglo doći kad se utvrdi da je uvek volela da uzima upravo one cvetove koje su joj zabranjivali da bere. Takve su bile njene sklonosti, a njene duševne sposobnosti bile su gotovo isto tako neobične. Nikada nije mogla da nešto nauči ili shvati pre nego što joj to utuže u glavu, a često ne bi zapamtila stvar čak ni tada jer je obično bila nepažljiva a povremeno i glupa. Njena majka ju je tri meseca učila da recituje *Prosjakovu molbu* i, na kraju krajeva, njena mlađa sestra Sali znala je to bolje nego ona. Nije da je Ketrin bila uvek glupa – to nikako; naučila je bajku *O zecu i njegovim prijateljima* brzo kao bilo koja devojčica u Engleskoj. Njena majka je želela da Ketrin uči da svira, a i ona sama bila je sigurna da će joj se to sviđati jer je veoma rado udarala u tipke starog, od svih zaboravljenog spineta.* Tako je počela da svira u svojoj osmoj godini. Učila je godinu dana i više nije mogla da izdrži – a gospođa Morlend, koja nije uporno zahtevala da se njene kćeri usavršavaju u nečemu, uprkos očiglednoj nesposobnosti ili odbojnosti prema tome, dozvolila joj je da digne ruke od obrazovanja. Dan kada je učitelj muzike dobio otkaz bio je najsrećniji dan u Ketrininom životu. Njena ljubav prema crtanju nije bila mnogo veća iako je, kad god bi joj palo u ruke majčino pismo

* Instrument sa žicama u obliku trapezoida, preteča klavira. (Prim. ur.)

ili joj pošlo za rukom da se dočepa nekog drugog neobičnog komadića papira, crtala na svoj način i svuda gde je stigla, kuće i drveće, kokoške i piliće, sve veoma nalik jedno na drugo. U pisanju i računanju poučavao ju je otac, a majka ju je učila francuski; njen napredak u jednom i drugom nije bio bogzna kakav i kad god je mogla, izbegavala je ove časove. Kakav čudan i neobjašnjiv karakter! – jer i pored svih ovih simptoma razuzdanosti u vreme kad joj je bilo deset godina, ona nikada nije bila zla srca niti loše naravi; retko je bila tvrdoglava, gotovo nikada nije bila svadljiva i bila je veoma ljubazna prema mlađima od sebe, sa retkim ispadima samovolje; pored svega toga, bila je bučna i divlja, mrzela je svaku stegu i čistoću, i ništa na svetu nije volela više nego da se kotrlja niz zelenu padinu iza kuće.

Takva je bila Ketrin kad joj je bilo deset godina. Kad je imala petnaest, njena spoljašnost se u znatnoj meri popravila; počela je da kovrdža kosu i čezne za balovima; njen ten se prolepšao, crte su joj bile blage jer joj se čitavo lice zaoblilo i dobilo boju, oči su joj postale živahnije a stas se više isticao. Njena sklonost prljavštini nestala je pred željom da bude lepa i ona je postajala sve čistija i ljupkija; sada je imala zadovoljstvo da, s vremena na vreme, čuje poneku primedbu svog oca ili majke o tome da se prolepšala. „Od Ketrin postaje sve lepša devojka, sada je gotovo već lepotica“, bile su reči koje su sada tu i tamo dopirale do njenih ušiju. Kako su joj samo godile! Biti *gotovo* lepotica, to je već dostignuće i veća radost za devojku koja je u toku prvih petnaest godina svoga života izgledala neugledno nego za lepoticu koja to sluša još od rođenja.

Gospođa Morlend bila je veoma dobra žena i želela je da njena deca budu i imaju sve što treba, ali bila je sve vreme toliko zauzeta spremanjem mališana na spavanje i njihovim

učenjem da su njene starije kćeri bile prepuštene da se same brinu o sebi. Zato i nije baš bilo čudo što je Ketrin, koja po svojoj naravi nije imala ničega herojskog, davala u svojoj četrnaestoj godini prednost kriketu, bejzbolu, jahanju konja ili trčanju po livadama, čitanju knjiga – posebno poučnih knjiga – jer ona, sve u svemu, nije osećala apsolutno nikakvu odvratnost prema knjigama pod uslovom da ne pružaju nikakva korisna znanja, ili da se u njima više priča o događajima a ne filozofira mnogo. Ali od petnaeste do sedamnaeste godine ona se pripremala za junakinju; čitala je sva ona dela koja sve prave junakinje moraju da pročitaju, da upotpune svoju memoriju citatima koji su tako korisni i mogu tako lepo da ublaže nagle obrte u njihovim bogatim životima.

Od Poupa* je naučila da

*ne uzima ozbiljno one koji
idu svetom noseć ruglo bola.*

Od Greja** da se

*mnogi cvet rađa da cveta neviđen,
i rasipa miris dajuć ga vazduhu pustom.*

Od Tomsona*** da je

*...predivan zadatak
učiti mladu misao kako da pogađa.*

* Aleksandar Poup (*Alexander Pope*, 1688–1744) – engleski pesnik. (Prim. prev.)

** Tomas Grej (*Thomas Gray*, 1716–1771) – engleski pesnik. (Prim. prev.)

*** Džejs Tomson (*James Thomson* – 1700–1784) – engleski pesnik. (Prim. prev.)

Iz Šekspira je sakupila veliku zalihu informacija, između ostalog, da

*...trice, lake kao vazduh,
za ljubomornog su dokaz čvrsti
kao istine Svetog pisma.*

Dalje da

*bedni kukac, kad ga zgazimo, oseća isti udar
telesnog bola kao div kad umire.*

I da zaljubljena mlada žena uvek izgleda

*... kao spomenik Strpljenja koje se
smeši Bolu.**

U tom pogledu njeno usavršavanje bilo je dovoljno – a u nekim drugim stvarima ona je, takođe, izvanredno napredovala. Iako nije sama znala da piše sonete, naučila je da može da ih čita, i premda se činilo da nema nekih naročitih izgleda da bi mogla oduševiti čitavo društvo kratkim preludijem za klavir vlastite kompozicije, bila je u stanju da sluša sviranje drugih sa veoma malo napora. Njen najveći nedostatak bio je u olovci – nije imala pojma o crtanju, čak ni toliko da pokuša da nacрта profil svog dragog a da se može poznati ko ga je crtao. Tu je padala žalosno daleko od uzvišenosti prave junakinje. Za sada još nije bila svesna svog bednog položaja jer nije imala dragog koga bi trebalo portretisati. Navršila je sedamnaest godina a nije naišla na mladića dovoljno lepog

* U originalu neki citati nisu tačno navedeni, već, verovatno, onako kako ih je Ketrin zapamtila. (Prim. prev.)

da može izazvati njena osećanja, pa čak joj nije uspelo ni da raspiri nečiju istinsku strast, osim veoma umerenog i prolaznog divljenja. To je zaista bilo čudnovato! Ali čudnovate stvari se obično mogu protumačiti ako se ljudski zapne i potraži njihov uzrok. U susedstvu nije bilo nijednog lorda, nije bilo čak ni barona. Među njihovim poznanicima nije bilo nijedne porodice koja bi odgajala i podizala dečaka koga je slučajno našla pred vratima – nijednog mladog muškarca čije bi poreklo bilo nepoznato. Njen otac nije imao nikakvog štićenika, a gospodar župe nije imao dece.

Ali ako jedna mlada devojka treba da postane junakinja, u tome je ne može sprečiti ni nastranost četrdeset porodica kojima je okružena. Mora se dogoditi i dogodiće se nešto što će baciti junakinju na njen put.

Gospodin Alen, vlasnik većeg dela imanja oko Fulertona, gradića u Viltširu, gde su Morlendovi živeli, bio je upućen u Bat da se leči od kostobolje, a njegova supruga, veoma vedra žena koja je volela gospođicu Morlend i, verovatno, bila svesna toga da mlada devojka, ako je sreća ne pronade u njenom rodnom mestu, mora da je sama potraži na drugom mestu, pozvala je Ketrin da pođe s njom. Gospodin i gospođa Morlend dali su svoj pristanak, a Ketrin je bila sva van sebe od sreće.

II

Kao dopunu svemu onome što je već rečeno o ličnim i duševnim kvalitetima Ketrin Morlend u vreme kada se upustila u sve one opasnosti i poteškoće koje donosi šestonedeljni boravak u Batu, treba dodati – radi što bolje obaveštenosti

čitaoca, kome inače sledeće stranice ne bi pružale gotovo nikakvu predstavu o njenom pravom karakteru – da je njeno srce bilo nežno; da je bila vesela i otvorene naravi, bez imalo taštine ili izveštačenosti; da je njeno ponašanje bilo lišeno svake nezgrapnosti i devojačke stidljivosti; da je njena spoljašnost bila dopadljiva, a kada bi se dobro doterala, čak i lepa; da su njene misli bile tako bezazlene i nevine kao što obično biva kod devojke od šesnaest godina.

Kad se približio čas odlaska, majčinska strahovanja gospođe Morlend su se žešće ispoljila, kao što se već moglo i očekivati. Njeno srce bilo je sa žalošću pritiskivano hiljadama uznemirujućih predosećanja da će ovaj strašni rastanak doneti neko zlo njenoj ljubljenoj Ketrin, i poslednjih dana koje su provele zajedno ove misli često su je terale na plač; naravno, veoma važni i umesni saveti morali su sići sa njenih mudrih usana, naročito za vreme oproštajne pridike u njenom sobičku. Upozorenje da se čuva nasilja onih plemića i barona koji uživaju u tome da odvuku mladu devojku na neko udaljeno imanje, moralo je u takvom trenutku otkriti svu veličinu njenog srca. Ko ne bi na nešto tako pomislio? Ali gospođa Morlend je tako malo znala o lordovima i baronima da nije izustila nijednu primedbu o njihovoj opštoj razuzdanosti i uopšte nije pomislila na opasnost koja pretila njenoj kćerci od njihovih mahinacija. Njene opomene su se ograničile na ove stvari: „Molim te, Ketrin, da se uvek dobro utoplíš oko vrata, da se ne prehladiš kad se budeš uveče vraćala iz društva, i želela bih da pokušaš da vodiš računa o novcu koji troliš. U tu svrhu daću ti ovu knjižicu.“

Sali ili, bolje, Sara – jer koja mlađa devojka iz građanske otmene kuće napuni šesnaest godina a da ne izmeni svoje ime koliko god može? – morala je u ovoj situaciji i u ovim časovima da igra ulogu intimnog prijatelja i poverljive osobe

svoje sestre. Značajno je, međutim, da ni jedna ni druga nisu insistirale na tome da im se Ketrin redovno javlja svakom poštom, niti su zahtevale njeno obećanje da će im pisati o svojim utiscima, o karakteru svakog novog poznanstva niti pojedinosti o svakom zanimljivom razgovoru koji bi mogla imati u Batu. Zaista, sve što se odnosilo na ovaj značajni put, Morlendovi su shvatili sa izvesnom umerenošću i spokojstvom, tako da je sve to nekako više ličilo na normalna osećanja i normalan život nego na prefinjenu osetljivost i izlive nežnosti koje bi prvi rastanak junakinje sa njenom porodicom neminovno trebalo da izazove. Otac, umesto da joj otvori neograničen račun u banci ili da joj u ruke preda novčanicu od bar sto funti, dao joj je samo deset gvineja i obećao više ako joj bude potrebno.

Pod takvim nepovoljnim okolnostima došao je i čas odlaska i putovanje je otpočelo. Obavljeno je sa odgovarajućom staloženošću i sasvim bezbedno. Nisu ih ometali ni razbojnici, ni oluja, nije čak došlo ni do srećnog preturanja kola koje bi ih upoznalo sa junakom. Nije se dogodilo ništa što bi ih uznemirilo, osim uzbune koju je podigla gospođa Alen kad joj se učinilo da je zaboravila svoje papuče u jednoj gostionici, ali se, na sreću, pokazalo da je njen strah bio bezrazložan.

Stigli su u Bat. Ketrin je bila sva van sebe od radosti; njene oči bile su sad tu, sad tamo, svuda dok su se približavali njegovoj upadljivo lepoj okolini i kasnije dok su se vozili ulicama koje su vodile prema hotelu. Došla je da bude srećna i već sada se tako osećala.

Uskoro su se smestili u udobnim apartmanima u Ulici Pelteni.

Sada bi bilo na mestu da opišemo ličnost gospođe Alen kako bi čitalac bio u stanju da sam oceni na koji će način

njen uticaj težiti da usmeri opštu nevolju u ovom delu i kako će ona, verovatno, doprineti da se na jednu Ketrin sruči sav bes onog očaja i bede koji se mogu naći u poslednjem tomu knjige – bilo svojom nerazumnošću, nevaspitanošću ili ljubomorom, bilo na taj način što će zadržavati njena pisma, upropašćavati njen karakter ili je isterati iz kuće.

Gospođa Alen je pripadala onoj većini žena čije društvo ne može izazvati nikakvo drugo osećanje osim iznenađenja da se u svetu mogu naći muškarci koji su u stanju da ih zavole do te mere da se njima ožene. Nije bila lepa, ni duhovita, ni telesno ni duševno savršena, niti je posedovala sposobnost za lepo ponašanje. Plemićko držanje, prilično tiha, mirna, dobra narav i šaljivi obrti misli – to je bilo sve što bi se moglo uzeti kao razlog zašto ju je izabrao tako pametan i inteligentan muškarac kao što je bio gospodin Alen. U jednom pogledu ona je bila kao stvorena za to da jednu mladu damu uvede u društvo jer je išla svuda i volela da vidi sve rado kao svaka mlada dama. Oblačenje joj je bila strast. Uživala je – potpuno bezopasno – u tome da bude fina, i uvođenje naše junakinje u život nije se moglo ostvariti dok tri ili četiri dana nisu provedena u izučavanju onoga što se sada najviše nosi, i dok gardedama nije bila snabdevena haljinama po najnovijoj modi. I Ketrin je kupila nešto za sebe, i kada su sve ove predigre završene, došlo je ono značajno veće kada je trebalo da stupi u Svečani salon. Kosu joj je podšišala i očešljala najbolja frizerka, haljinu je obukla sa najvećom pažnjom, i gospođa Alen i njena devojka su izjavile da izgleda upravo kako treba. Ovako ohrabrena, Ketrin se nadala da će, ako ništa drugo, proći kroz gomilu sveta a da ne izazove kritiku. Što se tiče divljenja, ono će uvek biti veoma dobrodošlo ako dođe, ali ona na to nije računala.